

De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1882 (Staatsblad N°. 124).

Zondag 20 September 1896. N°. 978.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE, Abonnementen en Advertenties aan den Uitgever J. A. WORMSER, Bureau N. Z. Voorburgwal 44, te Amsterdam. Inzendingen die later dan Dinsdag vóór namiddag te 12 uren worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent. Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam. Advertenties van 1 tot 6 regels 90 Cent; voor elke regel meer 15 Cent. Aanvragen en vermelding van Hefdegeven en Verslagen van Vereenigingen 10 Ct. p. regel.

Van de gemeene Gratie.

TWEDE STUK.

I.

En Ik zal regenen, die u zegenen, en vervloeken, die u vloekt; en in u zullen alle geslachten des aardrijks gezegend worden. Gen. 12:3.

Met het twaalfde hoofdstuk van Genesis ontloopt zich in het Schriftverhaal der openbaring een nieuw vergezicht. Abraham treedt nu op, en met dezen vader der geloovigen gaat het verhaal op eenmaal van het spoor der gemeene gratie over. De elf eerste hoofdstukken handelen van de wereld en het mensche-lijk geslacht in 't algemeen; maar met hoofdstuk twaalf versmalt zich op eenmaal het stroombed, en krimpt in het geschiedverhaal het wereldtooneel in tot Palestina en ons mensche-lijk geslacht tot Israël. Al wat verder in Genesis volgt, en daarna komt in Exodus, Leviticus, en wat meer onder Mozes' naam tot ons kwam, of ook nader in de geschied-boeken, in de Psalmen, in de Profeten, ja zelfs tot in de Evangelien ons gemeld wordt, heeft doorlopend schier uitsluitend op Abrahams zaad betrekking, tot eerst op den Pinksterdag de volkeren er weer bij komen, en ten slotte in het apocalyptisch visioen op Pathmos de schare die niemand tellen kan, uit alle natien en tongen en talen, jubelt voor Hem, die op den troon zit en het Lam. Deze schijnbare onevenredigheid dat slechts elf hoofdstukken gewijd zijn aan hetgeen aan geheel ons geslacht gemeen was, en dat de meer dan duizend die daarna komen, in hoofdzak slechts één kleine wereldstreek en één enkel volk, met den aankleef van dien, bestrijken, heeft bij gemis aan nadenken dan ook op gevaarlijke wijze het particularisme in de hand gewerkt, en ingang aan de valsche voorstelling geschonken, alsof het lot der volkeren en de betekenis der wereld ons minder aangingen, en als had niet den afgedoonden Jood ook de Christen zich angstvallig op te sluiten binnen de enge wanden, eerst van de Joodsch-particularistische hut, dan van een op Joodsche leest geschoeid kerk, en voor de komende eeuwen in een Joodsch-geint Koninkrijk der hemelen, met een herbarium Jeruzalem als middelpunt. Zelfs de Zending klinkt dan tot geen hooger gezichtspunt op, dan om uit de volkerenmassa zielen te redden en over te zetten in de particuliere schaapskool. En beheerscht wordt ten slotte en die Zending, en het leven der kerk, en de toekomst der Christenheid door de vraag der Jodenbekeering. Zoolang de Joden niet weer als natie voor Israëls Messias kiezen, ontbreekt de hogere kracht die het Godsrijk moet doen doorbreken. Een particularistisch streven en drijven, dat uit een valsche voorstelling van Abrahams roeping opkomt, en niet kan rusten dan in het steeds door alle Gereformeerde kerken bestreden en verworpen Chilasme.

Immers het vraagstuk van het Chilasme, met zijn Joodsche droomerijen, is niet, gelijk men waant, alleen een uitlegkundig vraagstuk, maar een vraagstuk dat heel de stelling beheerscht, waarin ge als belijder van den Christus u tegenover de openbaring plaatst, en alzoo beslist over geheel uw levens- en wereldbeschouwing. De droomerij van het Chilasme en de Gereformeerde geloofs- en levensopvatting staan in beginsel vlak tegen elkander over. Het Chilasme is valsche Joodsch-particularistisch,

de Gereformeerde belijdenis daarentegen universalistisch, en verzoeking tusschen deze beide standpunten is ondenkbaar. Is het Chilasme waar, dan is onze Gereformeerde belijdenis leugen. Maar ook omhelst ge uw Gereformeerde belijdenis, op het getuigenis des Heiligen Geestes, dan moet ge u beslist en vierkant tegen al dit Joodsche bederf der waarheid Gods overstellen. Niet natuurlijk alsof ge de broederen in ons midden, die nog min of meer met deze dwaling behept zijn, zoudt mogen verdenken van kwaad opzet. Integendeel, hun daling is slechts de wrege vrucht van de verslapping die in het Gereformeerde belijden sinds twee eeuwen veld won. Slechts wordt uitgesproken, dat ge, ook om hunne wil, niet voor hun valsche voorstelling uit den weg moogt gaan, en dat met name de Gereformeerde kerken nimmer door eenige uitspraak, die voor haar verantwoordelijkheid komt, dit kwaad mogen voeden. Door Deputaten voor de Zending onder de Joden is dit in hun Rapport van 1896 dan ook helder ingezien, en het getuigde van ernst, geloofsmoed en plichtsbeseft, toen ze ééne enkele zinswending, waar de oude zuurdeesem nog in naverkte, eigener beweging terugnamen. Men versta dan ook wel, dat een dergenaamd verbrokkelde uitlegging van allerlei profetische uitspraak, waardoor men zich van die zijde poogt te sterken, geen het minste gewicht in de schaal legt. Alles hangt hier af van een juist inzicht in den samenhang tusschen de »particuliere gratie» en de »gemeene gratie», of wilt ge van een juist inzicht tusschen dat oorspronkelijke werk Gods dat we bewonderen in de Schepping, en dat andere, waarvoor we jubelend dankzeggen, na gedronken te hebben uit de Fontein des heils.

Handelende van de »gemeene gratie», ligt het uiteraard niet op onze weg het verloop der »particuliere gratie» na te speuren, gelijk dit met Gen. 12 begint en eerst in Hand. 2 zijn keerpunt bereikt. Maar wel behoort het tot het stuk der »gemeene gratie» om te onderzoeken, in welke verhouding de »particuliere gratie» te haren opzichte optreedt, en in hoeverre de »gemeene gratie» onder het werk der »particuliere gratie» doorloopt, dan wel door haar optreden tot stilstand komt en gestuit wordt. De laatste voorstelling was lange jaren onder ons de algemeen heerschende, en is zulks op praktisch gebied nog in niet geringe mate. Vertoont toch de aanleg van de in zwang gekomen vragenboekjes over de Bijbelsche geschiedenis een niet te onjuist beeld van het onderwijs lange jaren op onze catechisatie gegeven, dan mag zonder vrees voor overdrijving gezegd, dat na vluchtige afdoening van de elf eerste hoofdstukken van Genesis, geheel dat onderwijs zich veelal in de particuliere genade opsluit, en van de gemeene gratie gemeenlijk zwijgt. En boekte men met eenige nauwkeurigheid de teksten, waarover een geheel jaar lang in al onze kerken gepredikt werd, dan zou aandachtige bestudeering dier teksten reeds u evenzeer tot geen ander resultaat leiden, dan dat, de gelukkige uitzonderingen nu daargelaten, ook de prediking zich gemeenlijk in de particuliere genade opsluit. Iets wat niet zoo verstaan worde, alsof we een catechisatie en predikatie bepleitten, die zich niet het inleiden in de particuliere genade tot hoofdtak stelde; maar de opmerking bedocht, dat de particuliere genade te veel als op zich zelf bestaande behandeld wordt, met voorbijzien van haar grondslag in de »gemeene gratie», en van haar einddoel in de behoudenis van de door God geschapen, in

stand gehouden en nooit losgelaten wereld. Deze fout heeft tot droef gevolg, dat de »particuliere genade» in de lucht zweeft, de behoudenis der ziel van onze positie en van ons leven in de wereld losmaakt, voor het weer binnenvoeren van het Joodsch-particularisme de sluizen openzet, en ons Christenvolk verhindert tot een kerngezonde, echt-Christelijke, hun geloof bezielende en hun veerkracht stalende levens- en wereldbeschouwing te geraken.

Dat het ingeslopen Methodisme dit kwaad in de hand werkte, was van zijne ernstige bedoeling onafscheidelijk, en het kan zijn nut hebben op die ernstige bedoeling, haast schreven we op die ernstige roeping van het Methodisme, ter afwijding van allerlei misverstand iets scherper de aandacht te vestigen. Om toch de licht- en de schaduwzijde van het Methodisme wel te onderscheiden, mag men nimmer uit het oog verliezen, dat het oorspronkelijk volstrekt niet optrad als een kerkachtende maar uitsluitend als een kerkbestelende macht. De Staatskerk in Engeland was in de dagen van Wesley en Whitfield in haar hiërarchische deilichheid verstrekt. Ze deed denken aan het praalgraf meer dan aan een tempel des levenden Gods. Vele waren de dorre doodsbereidingen, weinige de ritselingen van den Heiligen Geest. Die doodsche, dorre staat van zijn kerk heeft toen Wesley in het hart gegrepen, en deed hem zich afvragen, hoe weer het leven te brengen in deze doodsvalei. Daarop is toen het Methodisme zijn machtig, overweldigend antwoord geweest. Het moest tot een opwekking komen, de dooven moesten worden wakker geschud, en naar de beste methode om dit doel te bereiken, moest praktisch gezocht. Tegenover dien smadelijken toestand der kerk was het optreden van het Methodisme dus volkomen in zijn recht; en zoo dikwijls eenige kerk, waar ook, in gelijken doodslaap dreigt weg te zinken, zal de naverking van Wesley's en Whitfield's pogen steeds in zijn recht blijven. Ook den reveil ten onzent in de eerste helft onze eeuw, die gelijken oorsprong kende, juicht daarom elk kind van God hartelijk, zij het ook onder de critiek des Geestes, toe. Aldus blonk zijn lichtteide, waaraan ge den tol van uw eerbied en van uw dank nimmer zult onthouden.

Maar ten kwade boog ditzelfde Methodisme af, toen het, in plaats van de hervormen levenskracht tot reformatie der kerk te doen strekken, en zoodra die gelukt was, zijn taak als geëindigd te beschouwen, al spoedig voor de kerk onverschillig werd, het kerkelijk leven gering gingschatten, en ten slotte een »Methodistische gemeenschap» voor de kerk in de plaats stelde. Het Methodisme, hoe uitnemend ook, ont een in slaap gezonken kerk wakker te schudden, verlaat het spoor der waarheid, zoodra ze de kerk van Christus, met haar ambten en diensten, als bijkomstig, als doellood, als overtoollig gaat beschouwen, acht haar eigen menscheleke actie voor de instelling van Christus in de plaats te kunnen stellen, en ten slotte het waagstuk onderneemt, om voor haar gebrekkig vereenigingsleven den titel en de rechten van Christus kerk op te eischen. Daarop is het Methodisme niet aangelegd, daar is het niet voor berekend, daar mist het de gegevens en de leidende gedachte voor. Men ziet dit ook nu weer aan

1) Den naam van Methodisten droegen te Oxford eerst een soort van arzen, die bij de genezing een vaste methode invoerden. Later ging deze naam op Wesley en de zijnen over.

de Methodistische uiting van het Heilsleger. Het zegt, u niet uit uw kerk te willen halen, slechts geestelijk leven te willen aanweken, en toch is het resultaat, dat voor het besef der soldaten en soldatinnen dier sekte, de kerk niets meer is, het Heilsleger alles, en dat dit Heilsleger zich feitelijk, als een geheel nieuwe openbaring van Christus' Koninkrijk, voor de door hem ingestelde kerk in de plaats schuift.

De oorzaak nu, dat het Methodisme in deze ernstige fout, die ten laatste in zonde en heilichennis ontaardt, vervallen is, ligt uitsluitend daarin, dat het den samenhang tusschen natuur en genade, en dus ook tusschen de »gemeene gratie» en de »particuliere genade» te kwader ure uit het oog verloor. Het woord Methodist zelf bewijst dit. Wat toch beduidt de naam Methodist? Die naam is afgeleid van het woord methode, en duidt aan iemand, die naar een vaste methode een zondaar tot bekeering brengt. Hieraan nu ligt de gedachte ten grondslag, dat het komen ten leven bij alle zondaren op dezelfde wijze moet plaats grijpen; dat het opwaken uit den dood tot het leven aan een zekere methode gebonden is; dat wie bij zijn bekeeringswerk deze methode aanwendt slaagt, en dat wie niet deze methode aanwendt op rotsen ploegt; en zoo ook, dat wie zelf naar deze vaste methode zijn bekeeringswerk doorloopt, waarlijk in het bundelke der levenden besloten is, terwijl aan den genadestaaf van wie dien vasten bekeeringsweg niet afsteep, steeds getwijfeld moet worden. — Dit zou dan ook volkomen juist zijn, als de genade los van de natuur werkte, de particuliere genade los van de gemeene gratie. Dan zou evenals bij een leger de methode van geestelijke exercitie en geestelijke africhting voor allen één en dezelfde moeten zijn, en het is dan ook uit het militair begrip van eenheid van exercitie en africhting dat de gedachte van een heilsleger is opgekomen. Maar dit nu is juist niet zoo. De ééne zelfde lichtstraal der genade breekt in zeer onderscheidene tinten en kleuren, al naar gelang hij in het prisma van ons natuurlijk leven valt, en de particuliere genade openbaart ons niet de eenvoudige, maar de veelvuldige of veelvormige wijsheid Gods, juist doordat de »gemeene gratie» in allerlei onderscheidene vormen en gestalten optreedt.

Iemand's verleden vóór zijn bekeering kan bij den één zoo heel anders zijn, dan bij den ander. Men kan geboren zijn in een wilde omgeving, waar men met God noch zijn gebod rekende, of ook in een stil gezin en vromen kring, waarin de vreeze des Heeren als begin van aller wijsheid gold. De één zal, als gevolg van zijn zinlijke natuur en veelvuldige verleiding, vervallen zijn in roepende zonden, terwijl een ander meer heimelijk en stil het kwaad aan zijn ziel liet uitbitten. Uw lot kan vallen in een tijd van opgewekt geestelijk leven, of ook in jaren van doodschheid en verdorring. Uw natuur en aard kan uitslaande zijn en naar de wereld trekken, of ook kan uw temperament u teruggetrokken in u zelven maken. Het zaad des eeuwigen levens kan reeds voor, onder of kort na uw geboorte in u gelegd zijn, of eerst later naar Gods vrijmachtigheid bestel in uw doode ziel worden uitgestrooid. Zoo heerscht er tusschen mensch en mensch allerlei verschil, is ieders aard, aanleg en verleden uiteenlopend. En dit nu juist is oorzaak, dat het opwaken tot het zalige bewustzijn des geloofs en de daarin uitkomende bekeering, bij den één zulk een geheel anderen vorm aanneemt dan bij den

ander. Ook hier dreunt bij den één het onweder des Heeren door de ziel, terwijl de ander niet anders ontwaart dan het ruischen der zachte koelte; en zulks niet omdat de laatste den schrik der wet niet kent, maar omdat hij met die wet door een vrome opvoeding reeds vertrouwd was, ook al verstond hij ze nog niet in haar geestelijke strekking.

Voor dit rijke en veelvuldige verschil heeft nu de echte Gereformeerde een oog en daarom liet Calvijn zelfs in den regel kinderen van 14 à 15 jaar tot het heilig Avondmaal toe. De Gereformeerde ziet door de genade henen op de natuur die er achter en er onder ligt, en rekent dies niet de gemeene gratie en de particuliere genade beide. Den Methodist daarentegen zijn eigenlijk de ergste en diepst gezonken zondaren het liefst, omdat juist bij deze de bekeering het sterkt het karakter van het plotselinge en overweldigende vertoont. Juist bij dezulken is het een overgang als van hel in hemel. Ook het Heilsleger wendt zich daarom bij voorkeur tot dronkaards, overspelers, dieven en dergelijken. Bij de zoodanigen toch komt de methode het best en het volst tot haar recht. Maar ook al passen ze gelijke methode ook op minder grof uitspuittende zondaren en ongelooovigen toe, hun regel blijft toch altoos, dat de bekeering aan allen gelijke stadien moet doen doorloopen, gelijke gewaarwordingen en bevindingen bij allen moet opwekken, en dat men juist aan deze volkomen regelmatigheid van den bekeeringsweg de echte kinderen Gods herkent. Dat scheelt dan wel of ge met een bemoeiziek Methodist, of met een meer mystiek aangelegd Methodist te doen hebt; want de bekeerder van anderen liet meer op de methode om te weten hoe hij zelf een ander bekeeren moet, terwijl de mystieke Methodist die methode meer als keursteen gebruikt, om de echtheid van anderen bekeering te toetsen; maar in den grond is beider dwaling één. Ze wanen dat de genade los van de natuur is, en stellen daarom een vaste bekeeringsmethode voor allen die ten leven komen. Van een werk Gods in den onbekeerde lang voor zijne bekeering weten ze dan ook niets. Het is en blijft voor hen alle éénvormig. En dit nu juist maakt dat de Methodist zoo bijna alleen hecht aan de toepassing van zijn methode door menschen op menschen, en het oog niet genoegzaam ontsluiten kan voor het werk Gods dat aan 's menschen werk voorafgaat, er in werkt, en het alleen gelukken doet. Gelijk men dan ook weet, is Wesley juist ten gevolge van die éénvormige methode al schiller in het Arminianisme verzonken; en wel heeft Whitfield daartegen geprotesteerd, maar de uitkomst heeft getoond, dat het Methodisme als wereldverschijnzel genomen, allerwegen bijna Whitfield verloochend en niet Wesley voor het Arminianisme gekozen heeft.

Daartegenover nu houdt de Gereformeerde belijdenis aan het verband tusschen natuur en genade, en zoo ook tusschen de gemeene gratie en de particuliere genade met beslistheid vast, en kan noch mag zij de Methodistische opvatting anders dilden dan als noodmiddel om een tijdelijk in slaap gezonken kerk uit haar sluimering te doen opwaken; mits ook dan nog altijd op beding dat ze nimmer den regel en de wet van haar extra-ordinair en helpend karakter aan de kerk van Christus opdringe en voor den regel en de wet dier kerk in de plaats schuive. En hierbij nu oordeelen de Gereformeerden, dat zij uitsluitend de onderwijzing

De Martelaren.

CCXVII.

NICHOLAS SHETERDEN.

De 14de Juli 1555 was aangebroken; ook over de stad Canterbury. Deze dag was voor de Roomsche kerk een dag van triomf, maar tevens voor de kerk der Hervorming een dag der rouwe, wijl zij toen twee haar dienaren op den brandstapel zag sterven. Een dezer was John Blind, een man van zoo veelzijdige ontwikkeling, dat hij voor vele zaken gebruikt werd. Zelfs mannen, die in dien tijd naam maakten, zoals De Sonds, bisschop van Worcester en later aartsbisschop van York, is hij ten leermeester geweest. Nadat hij tot de bediening des Woords te Rolvenden geroepen was, diende hij de kerk des Heeren met zeer veel ijver en toewijding, waardoor hij veel vijanden kreeg. Dezen vervolgden hem en brachten hem in den kerker. Het gelukte zijn vrienden echter tot tweemaal toe hem te verlossen. Doch telkens ging hij weer het Evangelie prediken, zoodat hij opnieuw gevangen werd. Toen hij ten derde male in den kerker was, wilden zijne vrienden hem opnieuw uit den kerker halen, mits hij beloofde, dat hij niet meer zou prediken. Dat weigerde hij beslist. Tot den einde toe volhardende, stierf hij in de vlammen, tegelijk met den predikant van Adisham, John Frankish, alsmede met Humphrey Middleton

en Nicholas Sheterden. De twee laatstgenoemden waren oorspronkelijk handwerkers. Zij bezaten echter een kennis en vroomheid, welke men bij dien stand niet zou verwacht hebben.

Van Nicolaas Sheterden's martelaarschap zijn nog overgebleven zijne beide mondgesprekken met den aartsdiaken Harpsfield en met Robert Collins, den commissaris van de diocese van Canterbury, alsmede enkele brieven.

Bij het eerste gesprek voerde de aartsdiaken hem tegemoet dat de eenvoudige woorden van Jezus Christus: »Dat is mijn lichaam enz.» veranderen de zelfstandigheden van brood en wijn in het lichaam en bloed van Christus.

Hierop antwoordde Sheterden, dat, indien de gemaakte opmerking waar was, uit de woorden: »Deze drinkbekeer is het Nieuwe Testament in mijn bloed!» het besluit moest getroffen worden, dat zij den beker des Avondmals veranderden in het bloed van Christus. Harpsfield was door dit antwoord dermate verlegen, dat hij zich van het gesprek met den martelaar zoo spoedig mogelijk afmaakte, het aan den reeds genoemden commissaris Collins overlatende den strijd voort te zetten. De commissaris deed zulks en vernieuwde den aanval op den martelaar. Vanzelf werd er weer gehandeld over de wezensverandering in het Avondmaal. Met name gold het de vraag, of het wel of niet geoorloofd was de woorden: »Dat is mijn lichaam letterlijk en de andere: Deze beker is het Nieuwe Testament in mijn bloed figuurlijk op te vatten in dien zin, dat de beker voor den wijn zou mogen genomen worden. Het laatste handhaafde Sheterden, de bisschop daarentegen het eerste.

Daar deze niet opgewassen bleek tegen den eenvoudigen belijder des Heeren, veranderde hij van onderwerp en beweerde, dat de menscheid van Christus op twee plaatsen tegelijk kon zijn. Dat bewees hij uit Joh. 3:13, waar staat: »Niemand is opgevaren, dan die uit den hemel nedergelaten is.» Volgt dat er nu uit, dan zou ook het lichaam van Christus in den hemel en op den aarde tegelijk zijn. Hiermee meende de commissaris de tegenwoordigheid van Christus' menscheid zowel in den hemel als in het Avondmaal te kunnen bewijzen. Doch Sheterden wees hem er op, dat hij, wanneer hij deze woorden zoo verklaarde, overhield naar de Doopsgeluiden, die immers leeren, dat de Heere Jezus zijne menscheleke natuur uit den hemel had medegebracht en dus ook derwaarts medegevoerd had, toen Hijten hemel voer. »Neen», hernam Sheterden »zoo moogt gij deze en dergelijke gezegden niet verstaan. Hier is sprake van de Goddelijke natuur des Heilands.»

Na nog eenigen tijd op dit punt het gesprek voortgezet te hebben, was de commissaris de eerste die het stantakte. De wijze en geleerde had zich niet kunnen handhaven tegenover den eenvoudigen handwerker, die zich alleen aan Gods Woord hield. Toch ging de eerste vrij uit en keerde de andere naar zijnen kerker terug, om daar zijn doodvonnis af te wachten.

In dien tijd heeft hij nog menige schoone en heerlijke getuigenis over de waarheid Gods doen uitgaan tot de geloovigen, die hij vermaande de valsche kerk en hare afgoderij te ontvluchten en zich bij de ware te voegen.

Eindelijk kwam voor hem en de andere drie martelaren die reeds genoemd zijn, de ure van sterven. De vlammen

verteenen hunne lichamen, maar hunne zielen werden opgenomen tot den Heere Jezus.

Op deze wijze werd het aantal martelaren dagelijks grooter. Sommigen beweren, dat in nog geen twee jaren van de regering van Maria de Bloedige 800 menschen zijn ter dood gebracht, volgens de opgave van den aartsbisschop Grindal. Anderen geven echter een kleiner getal op, namelijk van 284, waaronder dan 5 bisschoppen, 21 godgeleerden, 8 edellieden, 84 handwerkers, 100 boerenarbeiders, 26 weduwen, 9 jonge meisjes en 4 kinderen.

De Roomsche geschiedschrijver Lingard schat het aantal dergenen, die om der wille van hun geloof onder Maria omkwamen, op omstreeks 200, maar hij rekent er niet onder degenen, die als verdragers ter dood werden veroordeeld; evenmin die ketteren, die toch, volgens hem, ook zouden veroordeeld zijn door de Gereformeerde kerk.

Van vele martelaren zijn ons niet veel meer dan de namen overgebleven, zoals van Christopher Wade, die te Danthor werd verbrand, Dirch Carver te Leves, John Lounds te Starnig, Richard Hook en Thomas Joxon te Chichester, Nicholas Hall te Rochester en Marguy Polley, een weduwe, te Tunbridge.

John Aleworth stierf den 10en Augustus in den kerker van Reading en den daaropvolgenden dag James Abois, die te Bury-Saint-Edmunds werd verbrand.

DE GAAY-FORTMAN.